
INTRODUCCIÓ

CONSELL DE REDACCIÓ

El dossier d'enguany dels *Materials del Baix Llobregat* s'aproxima al fenomen de l'oci i el lleure a la comarca. Ho fa tot defugint els aspectes de caràcter més comercial i econòmic, des d'una perspectiva que és alhora històrica i social. Històrica, perquè el concepte mateix ha anat evolucionant i canviant al llarg de la història, i en cadascuna de les seves modalitats ha deixat empremta al territori en forma de patrimoni col·lectiu. I social, també, perquè en l'actualitat l'oci i el lleure conformen un conjunt d'activitats que tenen força pes en les nostres vides. Aquí l'aproximació se centra en l'oci i lleures juvenils.

Som conscients que hem deixat de banda els aspectes de caire més econòmic, com ara les ofertes de cinema i altres productes d'entreteniment; les sales de festa o discoteques; el sector de la restauració, que combina oci i cultura alimentària; els esports; o l'impacte dels nous espais d'oci suburbials: els grans centres comercials, amb la seva variada oferta. Tots aquests aspectes serien susceptibles d'omplir un nou dossier, molt més centrat en l'actualitat econòmica i cultural de la comarca, perquè l'oci i el lleure caracteritzen sociològicament la nostra societat actual d'una manera singular.

Aquí hem volgut reflexionar sobre què representava l'oci en temps pretèrits, quan aquest concepte només era aplicable a una petita quantitat de persones. Hem de tenir present que el mateix concepte de temps de lleure no es generalitza socialment fins a la revolució industrial, que porta aparellada una nova definició del *tempo* vital i col·lectiu, molt més reglada, amb temps determinats per al treball i l'oci. En les antigues societats agràries, aquesta separació era molt més fluida, molt més condicionada pel pas de les estacions, les feines del camp i fins i tot la mateixa activitat festiva –que avui aparellem al lleure o a l'oci– s'imbricava en la realitat productiva (a les festes del batre o la verema, per exemple).

Comencem amb un article d'Assumpta Muset parlant de les peregrinacions, concretament a la muntanya de Montserrat. Una peregrinació no era per a molts una activitat de lleure, sinó un deure religiós, tot i que també tenia components d'aventura i ganes de conèixer món; com un viatge iniciàtic semblant al que molts joves medievals emprarien per assistir a les universitats medievals, recorrent mitja Europa i fent-se rics en coneixements i en experiència, una experiència que podríem remuntar al mite

homèric de l'Odissea. Ara bé, quan el peregrinatge adquiria una difusió elevada –com és el cas del peregrinatge a Montserrat– deixava una empremta sobre el territori en forma d'hostals i altres serveis als caminants. Uns equipaments que, mirats des del punt de vista econòmic, injectaven ingressos en les economies vilatanes; i que, des del punt de vista cultural, esdevenien centres de trobada, lleure i expansió, per a les mateixes comunitats locals. Tavernes i hostals, hospitals i postes per a cavalls foren, al llarg de l'edat mitjana i l'edat moderna, els principals nuclis de lleure i oci de la nostra comarca. Tinguem-ho present.

Però ja hem dit que el concepte modern d'oci i lleure comença a establir-se amb la industrialització. Per això hi ha tot un grux d'articles que tracten d'aquest fenomen en aquesta època i en l'espai de la nostra comarca. D'una banda, l'article de l'Agnès Dal Maschio sobre el modernisme ens comporta dues reflexions. La primera és que bona part d'aquest patrimoni va ser creat per burgesos barcelonins que venien a estiuajar a la comarca. Mirant els edificis s'entén quin era el concepte d'oci i lleure que imperava aleshores. Però aquest patrimoni també té una altra lectura, i és que ara, actualment, aquest mateix patrimoni esdevé un element d'atractiu per a nous estiuajants, que van a la cerca del patrimoni monumental com una variant de turisme cultural. Això explica l'actual valorització d'aquest conjunt d'edificis en molts municipis de la comarca, i el seu bon estat de conservació.

D'altra banda, l'article de Gemma Estrada sobre el balneari de la Puda ens aproxima a un clàssic de l'estiuatge dels inicis de la revolució industrial: l'excusa mèdica per sortir de la ciutat i anar a passar els mesos de més xafogor en plena natura. També aquí ens trobem amb un ric patrimoni monumental que neix i es vincula als espais de lleure i oci. A aquest tipus d'estiuatge exclusiu i classista s'hi refereix també Josep Campmany en l'article sobre els estiuajants a Begues, Gavà i Castelldefels, tot i que en aquest cas també es fa referència al sorgiment, a finals del primer terç del segle XX, del nou turisme massificat, per al qual es construïren equipaments específics com ara banys de mar o parcs d'atraccions. Per acabar el recorregut històric, l'article de Jesús Vila sobre "Catalunya en Miniatura" detalla la gènesi d'un d'aquests parcs d'atraccions, potser el més recent i de més atractiu turístic de la comarca. L'article s'aproxima a la gènesi del projecte i sobretot a com es va percebre des del punt de vista de l'opinió pública torrellenca.

Finalment, com ja hem explicat, hi ha dos articles dedicats a l'oci juvenil. En el d'Isidre Bermúdez, David Guàrdia i Catalina Parpal es parla de les entitats educatives en el temps lliure, esplais i grups escoltes, en un nou concepte d'oci en què el lleure s'aprofita per transmetre valors i actituds als que hi participen. Per tant, estaríem davant d'un oci que en certa manera nega el mateix concepte d'oci, ja que l'activitat d'aquests grups no és ociosa sinó molt profitosa per a la societat. Estem, doncs, davant d'una nova transformació del lleure, tal com es caracteritzava amb la revolució

industrial. De fet, en aquesta societat postindustrial, el lleure canalitza moltes energies socials, i noves fórmules per treure profit de l'oci, com expliquen Daniel Osiàs i Hector Colunga en relació amb els projectes d'oci alternatiu impulsats per la Fundació Marianao.

En definitiva, us presentem un nou dossier perquè el fullegeu en el vostre temps d'oci, amb l'esperança que, llegint-lo, fins i tot, tal vegada, pugui esdevenir negoci, que no és altra cosa que la negació de l'oci, és a dir, que us ben aprofiti.